

Spremljevalni program:

sobota, 8. februar 2025, ob 16. uri
Vodstvo po razstavi s kustosinjama

Loški
muzej

KRZISNIK.EU
GALERIJA K.
VRT K.
EDEN

Kolofon razstave:

Ujeti čas v risbah Tomaža Kržišnika

29. 1. – 23. 3. 2025
Galerija Ivana Groharja Loški muzej Škofja Loka

Zanj: Saša Nabergoj
Kustosinji: Anabel Černohorski, Maja Kržišnik
Oblikovanje: Žan Kobal
Jezikovni pregled: Ana Kodelja
Prevod: Mateja Žuraj
Tehnična ekipa: Vida Grah, Boris Krajnc

Galerija Ivana Groharja
Ivan Grohar Gallery

29. 1. – 23. 3. 2025

UJETI ČAS V RISBAH TOMAŽA KRŽIŠNIKA

KRZISNIK.EU
GALERIJA K.
VRT K.
EDEN

Kustosinji / Curators: Anabel Černohorski, Maja Kržišnik
Prost vstop / Free entrance

Razstava risb vsestranskega ustvarjalca Tomaža Kržišnika v Galeriji Ivana Groharja vključuje izbrane umetnikove serije iz Krakova, Pariza, Barcelone in New Yorka. Znotraj vsakega od sklopov so izpostavljeni Kržišnikovi raznoliki pristopi k mediju. Razstavljene so tako originalne risbe v različnih formatih kot tudi kseroks kopije (z avtorjevimi dorisi) in pa risbe, zbrane v posebnem albumu. Na ogled pa je tudi njegova zadnja serija risb *Moj vrt*, nastala v okviru projekta *Dvogovori* Galerije Kržišnik leta 2022.

Vizualni umetnik Tomaž Kržišnik (9. 2. 1943 – 22. 5. 2023, Žiri) je deloval na številnih ustvarjalnih področjih, med katere sodi oblikovanje knjig, plakatov, scenografij, lutk ter številnih javnih in zasebnih interierjev – predvsem v obdelavi keramike in stekla. Kot grafični oblikovalec pa je, med drugim, ustvaril logotip blagovne znamke Alpina. V svoji umetniški karieri je bil prav tako dejaven kot slikar, grafik in risar. Oblikovalec in profesor Radovan Jenko je v umetnikovem *In memoriam* na spletni strani ljubljanske Akademije za likovno umetnost in oblikovanje (kjer je Tomaž Kržišnik vrsto let predaval vizualne komunikacije) o njegovem delu med drugim zapisal: »V grafičnem oblikovanju je bil risar/slikar, v risanju/slikanju pa oblikovalec.«¹ Kržišnikov pristop k določenemu mediju je bil inovativen, saj je za dosego zadanega cilja brez večjih težav združeval tehnike in prijeme iz različnih disciplin in medijev.

Na razstavi *Ujeti čas v risbah* predstavljamo zgolj del obsežnega risarskega opusa, ki ga je ustvarjal in razstavljal vse od sedemdesetih let prejšnjega stoletja dalje. V prvi galerijski prostor je umeščena serija *Krakov* iz leta 1998, ki zajema risbe različnih formatov, narejene z barvnimi kemičnimi svinčniki, kseroks kopije, dela v mešani tehniki in album. Poleg nje je predstavljena serija barvnih pastelov manjšega formata iz leta 2022 z naslovom *Moj vrt*. V zadnjem prostoru pa si sledijo risbe različnih formatov s potovanja v Pariz leta 1986 (tuš in barvni svinčniki, jedkanica, kseroks, mešana tehnika), v Ameriko leta 1999 (barvni pasteli, kseroks) ter z obiskov Barcelone leta 1989 in kasneje, leta 2006 oziroma 2007 (tuš in barvni svinčniki, kseroks, mešana tehnika).

Poslednja umetnikova serija *Moj vrt* je nastala v okviru projekta *Dvogovori*, ki ga je zasnovala Maja Kržišnik. V letu 2022 je k razstavljanju povabila vrsto umetnikov, ki so v preteklosti prehodili del življenjske in ustvarjalne poti skupaj s Kržišnikom. Sodelovanje s tržaškim slikarjem in grafikom Francem Vecchietom je bilo posebno v odločitvi, da dvojec na skupni razstavi ne bi kazal preteklih del, pač pa v ta namen ustvaril nova. Izhodišče in navdih zanje sta našla vsak v svojem domačem vrtu. Iz tega je nastal niz skoraj abstraktnih upodobitev Kržišnikovega vrta v Žireh, ki ga vidimo v prvi sobi razstavišča. Gre za pravi botanični zaklad, ki ga je konec sedemdesetih let 20. stoletja zasnovala Juta Krulc, pionirka oblikovanja vrtov. Kržišnikova serija je razstavljena prvič po njeni premierni predstavitvi. V galeriji pa je na ogled tudi katalog, ki je izšel ob razstavi Kržišnika in Vecchietta (15. 9. – 5. 10. 2023, Vrt in galerija Kržišnik, Žiri).

V prvem prostoru je razstavljena tudi serija *Krakov* (1998). V njej lahko razberemo vse značilnosti umetnikovih risb s potovanj. Prikazujejo namreč arhitekturo in ljudi nekega kraja. S tem je avtor na svoj način zabeležil tisto, kar ga je v danem trenutku obkrožalo. Neredko smo znotraj istega lista priča več različnim dogajanjem, zato celota včasih deluje kot pripoved v stripu, le da brez linearnosti časovnega zaporedja, temveč kot kolaž več trenutkov hkrati. Ob umetnikovem podpisu risbe pogosto vsebujejo tudi podatke o letu in kraju nastanka.

Nove tehnične možnosti, ki so prišle s kopirnim strojem, so umetnika fascinirale že od samega začetka. Kržišnik je že zgodaj začel ustvarjati kseroks kopije lastnih del, ki jih je nato dodatno obdeloval, rezal ali dopolnjeval. Izvirne formate je tako lahko pomanjševal ali kako drugače spreminjal. Ponekod je črno-bele kserokse risb s potovanj ročno koloriral z barvnimi svinčniki ali pasteli in s tem ustvarjal nova končna dela. Na razstavi se zato nekatere risbe ponavljajo oziroma imajo svoje

nekoliko drugačne dvojnike. Kopije je včasih razstavljal po dve, tri ali več na enem panoju ali pa vsako v svojem okviru, podobno kot tudi izvirne risbe. Iz serije *Krakov* pa obstaja edini primer, ko je s kseroksom pomanjšane risbe, kot bi bile fotografije s potovanja, vložil v album.

Tudi v drugem prostoru, kjer so na ogled *Pariška serija*, *Amerika* z upodobitvami New Yorka in *Barcelona*, lahko kot že v *Krakovu* vidimo motive živahnega kavarniškega in uličnega dogajanja določenega mesta. Kot zanimivost pa izstopa večja risba potovanja z vlakom, ki je umetnika z družino leta 1986 prepeljal iz Ljubljane v Pariz. Del potovanj pravzaprav predstavlja tudi sama pot, zato ni nenavadno, da je Kržišnik beležil celo trenutke v gibanju. Znotraj umetnikovega preostalega opusa najdemo denimo tudi več upodobitev pogleda z ladijske palube ali skozi letalsko okno.

Kržišnikove risbe so polne prepoznavnih arhitekturnih in drugih kulturnih znamenitosti. Med njimi na razstavi denimo izstopa upodobitev Guggenheimovega muzeja v New Yorku z značilno spiralno obliko, tako v črno-beli različici kot v zelo barviti interpretaciji, pa tudi večja upodobitev centra Pompidou v Parizu, v katero je avtor posegel kar s škarjami in prazna polja na novo porisal. Upodobitve Gaudijeve arhitekture v Barceloni pa pričajo o Kržišnikovi sposobnosti vnašanja dinamike v statične spomenike.

Velik del Kržišnikovega risarskega opusa je nastajal na poti – na različnih umetniških rezidencah, kolonijah in drugih gostovanjih – ali pa med (družinskimi) potovanji in izleti, tako doma kot v tujini, kamor je običajno vzel s seboj povsem svež blok in risala. Umetnikova zadnja serija iz leta 2022, ki je nastajala na njegovem domu v Žireh od 2. do 17. junija, pa pravzaprav zaznamuje konec neke drugi poti, popotovanja, ki se imenuje življenje. Zato smo jo umestili na sam začetek razstave, ki je obenem tudi konec, preden zapustimo razstavišče.

Ujeti čas v risbah Tomaža Kržišnika se nanaša na točno določene trenutke iz umetnikovega življenja kot neke

vrste dnevniški zapisi. Vendar je avtor v risbe vnesel tudi manj opazen čas, ki zajema likovne in mehanske postopke, skratka proces nastajanja posamezne umetnine. Razstava med drugim razpira tudi vprašanje reprodukcije in originala ter prav posebnega zaveznitva med kategorijama. Izvirna risba namreč znotraj Kržišnikovega izrazito sodobnega pristopa, ki se v prid doseganju zamišljene vizije upira čistosti medija, marsikje postane zgolj izhodišče za končno delo.

TOMAŽ KRŽIŠNIK (1943–2023, Žiri) se je po končani šoli za oblikovanje leta 1962 vpisal na Višjo pedagoško šolo v Ljubljani, leta 1964 pa je začel študij na Likovni akademiji v Varšavi, kjer je leta 1968 magistriral iz knjižne ilustracije. Po vrnitvi v Ljubljano je med letoma 1973 in 1976 poučeval grafično oblikovanje na Srednji šoli za oblikovanje, nato pa pridobil status svobodnega umetnika. Od leta 1988 do 2008 je poučeval vizualne komunikacije na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani.

Prejel je nagrado Prešernovega sklada za likovno podobo lutkovne predstave *Zlata ptica* (1975), odkupno nagrado mednarodne žirije na Mednarodnem grafičnem bienalu v Ljubljani (1983) in Plečnikovo nagrado leta 1989 (z Andrejem Kemrom in Miljenkom Liculom). Bil je tudi dobitnik Groharjeve nagrade Združenja umetnikov Škofja Loka za leto 2013 in istega leta imenovan za častnega občana občine Žiri. Leta 2023 so na Bienalu neodvisne ilustracije prvič podelili po umetniku poimenovano priznanje Tomaža Kržišnika. Leta 2024 pa mu je bila v okviru 15. Slovenskega bienale ilustracije posthumno podeljena Smrekarjeva nagrada za življenjsko delo.